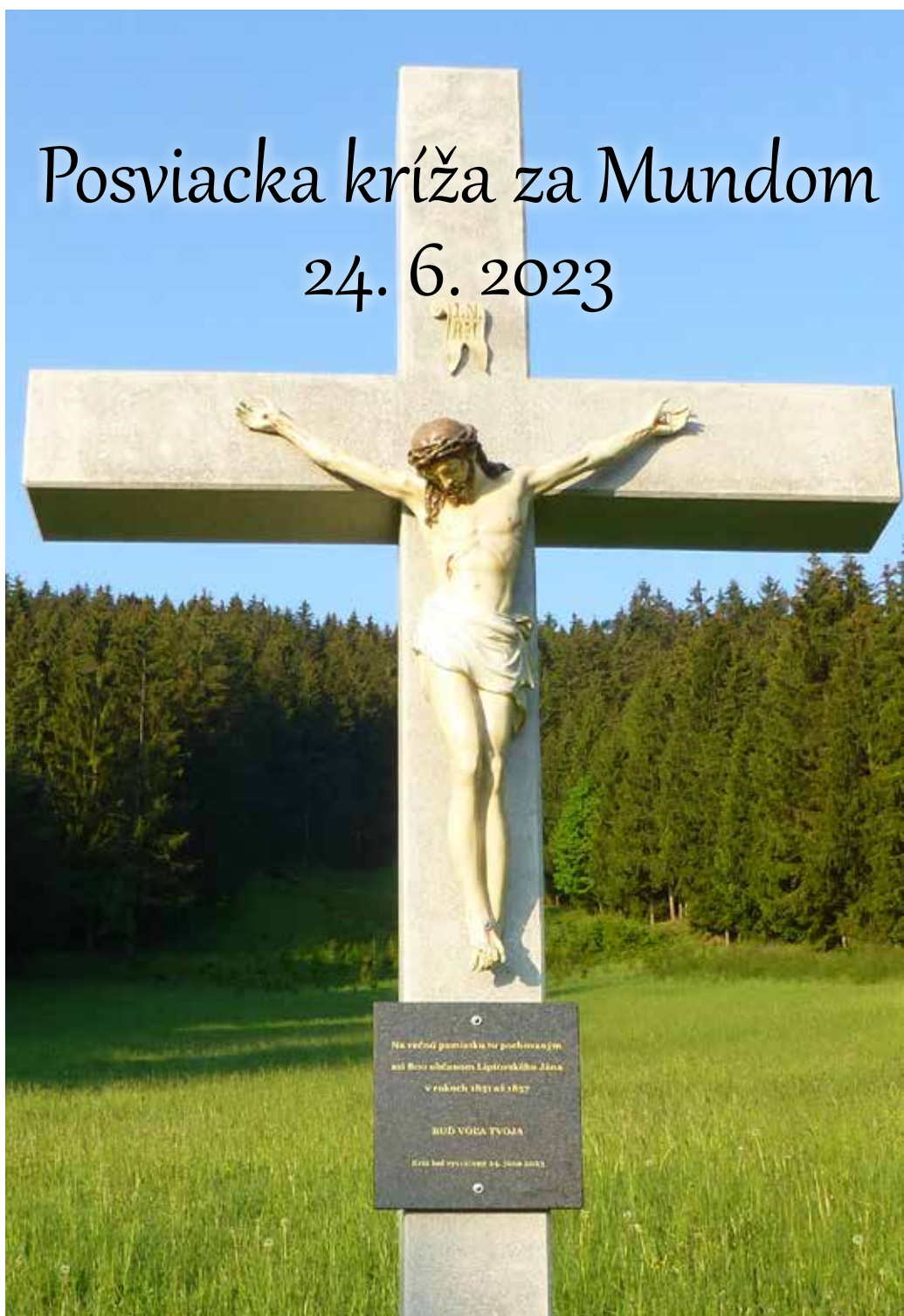

Posviacka kríža za Mundom

24. 6. 2023

Program pobožnosti

ANTIFÓNA 82 (EV. SPEVNÍK)

LITURG: Uč nás tak počítať dni života, aby sme múdre srdce získali.

ZBOR: Zmiluj sa, Pane, nad svojimi sluhami.

PIESEŇ 96 (EV. SPEVNÍK)

1. Ku krížu sa utiekam, / veď inde nenachádzam / pre dušu pokoj a mier. / Tam sa skloním v kajúcnosti, / zložíť ťarchu neprávosti, / kde Nevinný tak trpel.

2. Baránok je Syn Boží, / prečo trpel na kríži? / Prečo tiekla krv Jeho? / Pre mňa to Ježiš vykonal / a ja vierou som Ho prijal. / Darcu spasenia môjho.

3. Mal som biedne zahynúť, / čakala ma iba smrť / v priepasti a temnosti. / Syn Boží, môj dobrý pastier, / z hriechov ma vykúpiť prišiel, / dať mi život v radosti.

4. Divná láska nebeská! / Srdce toho sa zrieka, / čo ma k zemi púvalo. / Len k Tebe zriem, Spasiteľu, / vzývam Tvoju lásku vrelú, / staré vo mne zomrelo.

5. Idem za Tebou, Pane, / cestou kríža oddane, / obdaruj ma pokojom. / Láska vždy ma s Tebou pojí, / vytrvám vo vernom boji, / s Tebou budem víťazom.

MODLITBA

ŽALM

PIESEŇ 108 (EV. SPEVNÍK)

1. Pod kríž Tvoj padám, Kriste môj, / Pane ukrižovaný, / bojuješ za mňa smrti boj, / prúdi svätá krv z dlaní; / Ty trpíš, hoc ja som zhrešil, / Ty mrieš, aby som večne žil.

2. Pod krížom Tvojím žiaľom, ach, / prehorkým srdce plním, / uniká síce z neho strach / pred trestom hrôzypným, / však srdce žiali deň po dni, / že lásky tej nie som hodný.

3. Pod krížom Tvojím, Kriste môj, / sa k Tebe viniem, modlím: / Len Tebe žitia svojho zdroj, / chcem zveriť – a pohodlím / pohrdnúť hriešnym z všetkých síl: / By som sa verným dosvedčil.

4. Pod krížom Tvojím zmierený / slzy vďačnosti roním, / daj, nech sa ani v súžení / od Teba neodkloním, / beriem kríž svoj – jasná je púť, / len Ty mi na nej Vodcom bud!

ZVEŠŤ BOŽIEHO SLOVA

PIESEŇ 131 (JEDNOTNÝ KAT. SPEVNÍK)

1. Ach, podťe, kresťania, / pozdraviť kríž svätý, / na ktorom je Kristus / bolestne rozpätý.
/ Kriste na kríži, / Kráľu najvyšší, / zmiluj sa nad nami! / Pre päť svätých rán / milosť udeľ nám / a odpusť nám viny!
2. Pod', pod' a dívaj sa, / kresťanská ty duša, / ako náš Spasiteľ / preťažký kríž znáša. / Kriste na kríži...
3. Matička premilá, / keď si sa s ním stretla / a svojho Synáčka / poznať už nemohla. / Kriste na kríži...
4. Matička premilá, / jak bys' ho poznala, / keď sa mu všetka krv / po tele vyliala! / Kriste na kríži...
5. Pristúp sem, pristúp sem, / kresťanská ty duša, / pozri, jak i hriechmi / zranila Ježiša. / Kriste na kríži...
6. Už visí na kríži, / vo veľkej bolesti / volá on: Otče môj, / prečos' ma opustil? / Kriste na kríži...
7. Plač, duša kresťanská, / nad smrťou Krista plač, / urob mu čistý hrob / jak verný vyznávač. / S Tebou bude on, / buď mu priateľom. / Keď si ťa zavola: / Duša, ku mne pod', / márnosť sveta zhod', / peklo ťa nezdoľá.

POŽEHNANIE

Epidémia cholery v Liptovskom Jáne v 19. storočí

Podľa starších prameňov choroba zvaná cholera má svoj pôvod v Ázii. V minulosti bola známa aj pod pomenovaním aziatická alebo indická cholera, ktorá bola v minulosti vážnym epidemiologickým ochorením. Ochorenie sa prejavovalo výraznými hnačkami a zvracaním, ktoré bez znalosti infúznej liečby spôsobovali následne úplné odvodnenie organizmu a zlyhanie základných životne dôležitých orgánov. Preto boli najviac postihnuté nižšie a vyššie vekové skupiny obyvateľstva, teda deti a starší. Na rozdiel od morových epidémií, ktorých hlavným prenášaťelom boli hlodavce. Prvá a najväčšia morová epidémia si v roku 1601 v Liptove vyžiadala stovky obetí a posledná je zaznamenaná v roku 1739. Cholera sa šírila najmä zlou hygienou a bola preto nazývaná aj chorobou "špinavých rúk".

Najväčšia a zároveň prvá epidémia cholery sa ku nám dostala po veľkých epidémiách v Ázii v rokoch 1826 a 1829. Odtiaľ prenikla v roku 1830 do Ruska a v auguste roku 1831 sa masovo prejavila už aj v Rakúsku, Uhorsku, Nemecku a Francúzsku. V roku 1832 sa dokonca rozšírila aj do Ameriky.

Liptov postihli v 19. storočí tri veľké epidémie cholery. Najväčšia v rokoch 1831 a menšie v rokoch 1855 a 1873. Posledné menšie epidémie boli v Európe a aj v Uhorsku zaznamenané v rokoch 1882-1887 a 1892-1893.

Už pred vypuknutím epidémie v Liptove bolo 15. júla 1831 vydané krajské nariadenie, ktoré malo zamedziť šírenie cholery. V mestách boli ustanovení komisári, ktorí mali dozor nad prichádzajúcimi z Haliče a stolíc postihnutých epidémiou. Zvláštny dozor mali mať nad skupinami, ktoré žili kočovným životom ako napríklad žobráci Rómovia či Židia a mali prísne zakázané premiestňovať sa. Ak by však aj napriek tomu vyskytli skupiny, ktoré by príkaz porušili, mali byť takéto jedinci uzavretí na 20-42 dní v zvláštnych kolibách až do ich presunu do stolice, či krajiny odkiaľ prišli. Podozrivé prípady chorôb sa mali okamžite hlásiť lekárom. Obce sa mali zaopatriť príslušnými liekmi a v každej malo byť vyčlenené miesto pre zhromažďovanie chorých na ich potrebné ošetrovanie. Aj pltníci mali prepravu po Váhu prísne zakázanú. Ak by sa však našiel pltník, ktorý by zákaz porušil, mal byť strážnym oddielom okamžite na mieste zastrelený. Bol zamedzený aj dovoz soli z Marmorošskej stolice a poľskej Vieličky.

Aby po tomto nariadení neostali ľudia bez soli, bolo liptovským soľným skladom zakázané soľ predávať kupcom. V júli bol zakázaný pravidelný jarmok v Liptovskom Trnenci a Sielnici. Po vypuknutí cholery v auguste 1831 sa nariaďovalo v postihnutých obciach zavrieť školy, kostoly a krčmy a zakázať jarmoky. Domy kde sa nachádzali chorí alebo mŕtvi mali byť uzavreté a strážené. Chorí ani zdraví ich nemohli opustiť. Mŕtve telá mali byť na miesto pochovania odvezené zvláštnym vozom a do hrobu mali byť spúšťané bez dotknutia štyrmi železnými hákmi. Mŕtve telá v hromadných hroboch mali byť zasýpané vápnom, pieskom a skalami. Takéto miesto malo byť potom obkopené priekopou. Veci z postihnutých domov mali byť všetky spálené a prísne bolo zakázané predávať obnosené šatstvo.

Rímskokatolícky kostol v L. Jáne na kolorovanom zábere z prvej tretiny 20. storočia
Liptovské múzeum v Ružomberku

Epidémia sa do Liptova začala šíriť z Turca, aj napriek tomu, že po hrozivom náraste prípadov v Turčianskej stolici vymenovaný komisár barón Jozef Pongráč nariadil uzavrieť hranice Liptova. Obilie a viaceré dôležité potraviny boli dodávané práve cez Turiec do Liptova a Oravy. Toto zásobovanie bolo v tomto roku obzvlášť dôležité, pretože po predošlých neúrodných rokoch boli vlastné zásoby tunajších sedliakov minimálne. Po uzatvorení hraníc zakrátko situácia dospela ku hladomoru. Ľudia boli nútení dva týždne sa živiť trávou a lesnými plodmi. Po zostrení situácie bola na hraniciach s riekou Oravou umiestnená vojenská jednotka a svoju činnosť začali vykonávať stolicou ustanovení inšpektori čistoty a komisári. Bolo vybudovaných viacero usmernení ako predchádzať cholere, či chovať sa počas vypuknutia choroby. Pod hrozbou trestu 12 palíc bolo zakázané sa opiť, alebo jesť nezrelé zemiaky. Epidémia sa začala šíriť veľkou rýchlosťou. V priebehu dňa umierali desiatky ľudí tak rýchlo, že ich mŕtvolky ležali aj niekoľko dní v domoch či na poliach, kým boli odvezené a pochované.

Cholera sa v Liptove prejavila prvýkrát 25. júla 1831 a trvala až do 15. januára 1832. V týchto rokoch v Liptove žilo spolu 75 957 ľudí. Podľa dobových štatistík počas epidémie ochorelo spolu 12 494 ľudí, z ktorých zomrelo 4 508. Počas epidémie bolo najviac úmrtí zaznamenaných vo väčších aglomeráciách akými boli Nemecká Lupča, kde zomrelo 294 ľudí, v Hybiach 149 ľudí a v Ružomberku 158 ľudí. V neskorších zápisoch

Evanjelický a. v. kostol v L. Jáne na kolorovanom zábere z prvej tretiny 20. storočia
Liptovské múzeum v Ružomberku

v mestských protokoloch Ružomberka je záznam, že počas epidémie sa v meste na nákup dezinfekčných prostriedkov borovičky a červeného vína minulo 365 a 410 rýnskych florénov.

Podľa dobových údajov počas tejto epidémie ochorelo v Liptovskom Jáne 98 ľudí a zomrelo 43 ľudí (matriky však uvádzajú 35 obetí). Pre zaujímavosť je potrebné povedať, že v tomto roku žilo v Liptovskom Jáne 844 obyvateľov. V okolitých obciach boli počty zomrelých takéto: Závažná Poruba 21, Podtureň 10 a Uhorská Ves 2. Úradná štatistika je však nepresná, pretože evanjelické matriky uvádzajú 32 obetí a 9 obetí uvádzajú rímskokatolícke matriky, teda spolu v Jáne zomrelo na cholera 16 ľudí. Prvou obeťou bol 28-ročný Michal Slabej, ktorého pochovali 28. septembra 1831, za ním nasledoval 82-ročný Andrej Rezník, ktorého

pochoval na cintoríne v lokalite Brezina 10. októbra 1831 rímskokatolícky farár Alexius Dvorský. Najviac obetí je zaznamenaných v mesiaci november, keď zomrelo 13 obyvateľov. Posledné úmrtie na cholera v L. Jáne je zaznamenané 16. januára 1832, keď evanjelický kňaz Ján Kalinčiak pochoval 46-ročnú Annu Madlušovú, manželku Jána Gašperíka. Ako príčinu úmrtia evanjelický kňaz uvádzal indickú alebo orientálnu cholera (cholera indica, cholera orientalis).

Po vypuknutí epidémie v roku 1855 sa prvý smrteľný prípad vo svätajánskej farnosti vyskytol v Liptovskej Porúbke, kde 16. augusta 1855 zomrel 50-ročný Matej Slosiar. V Liptovskom Jáne matriky zaznamenávajú prvý smrteľný prípad 2. septembra 1855, keď zomrel na následky cholery 65-ročný Michal Greguš. Cholerová epidémia si v obvode svätajánskej farnosti v tomto roku vyžiadala najviac obetí v Liptovskom Jáne 44 a v Porúbke 31. Pričom v Liptovskom Jáne cirkevné schematizmy udávajú v roku 1849 počet 785 obyvateľov a v Liptovskej Porúbke v tom istom roku 1 134. Epidémia utíchla na začiatku novembra. Rímskokatolícka matrika svätajánskej farnosti zaznamenáva posledný smrteľný prípad v dedine 3. novembra 1855, keď zomrela 14-ročná Eva Mravcová. V roku 1873 do horného Liptova epidémiu cholery priniesli dvaja kokavskí murári z Pešti. Na zvládnutie situácie bola vytvorená pri župe mimoriadna inštitúcia – permanentná

